

Onderweg vanuit de Energieagenda 2030

De warmtetransitie in Brabant

Provincie Noord-Brabant

Leeswijzer/ voorwoord

De energietransitie begint op stoom te komen. De aandacht gaat steeds meer uit naar collectieve warmte. Collectieve warmte is immers een wezenlijk onderdeel van de energiemix en heeft de potentie om in de toekomst een aanzienlijk deel van de gebouwde omgeving van Brabant te verwarmen.

Een belangrijke ontwikkeling is de komst van de nieuwe Wet collectieve warmte (Wcw). Hierin verschuift het eigendom van warmte van private naar publieke handen. Hoe kunnen wij hierop inspelen en gelijktijdig de warmtetransitie betaalbaar houden voor de burgers van Brabant? Hoe kunnen we komen tot socialisering van de lasten en ervoor zorgen dat Brabant minder afhankelijk wordt van fossiele brandstoffen?

Dit vraagt om een nadere uitwerking van provinciaal beleid, in het bijzonder van de Energieagenda 2019-2030.

Deze notitie geeft het startsein voor die nadere uitwerking, waarin wordt stilgestaan bij de huidige situatie in Brabant, de nadere uitwerking van provinciaal beleid, de verschillende samenwerkingsverbanden en de verkenning naar een publiek warmtebedrijf. Om een beeld te krijgen van hoe de verkenning naar een publiek warmtebedrijf vorm kan krijgen is het rapport van Stantec aan deze notitie toegevoegd. Ook nemen wij u mee in het proces om tot de nadere uitwerking te komen, de Warmtedialogen Noord-Brabant.

Jos van der Horst

Gedeputeerde Energie en Cultuur, november 2023

Inleiding

We streven ernaar om in 2050 een klimaatneutrale energievoorziening voor onze provincie te hebben. Hierin speelt de warmtetransitie een belangrijke rol. Het verwarmen van woningen en andere gebouwen in de gebouwde omgeving beslaat 37% van de totale energievraag in de provincie. Nu wordt deze vraag nog grotendeels ingevuld met aardgas. De opgave is tweeledig: enerzijds de warmtevraag zoveel mogelijk beperken, en anderzijds de overstap te maken naar duurzame bronnen.

In een energierechtvaardige samenleving heeft iedereen toegang tot duurzame energie. De provincie stimuleert vanuit de Energieagenda 2019-2030 duurzaam gedrag en duurzame maatregelen, en zij vraagt zich daarbij af wat de consequenties hiervan zijn voor burgers. Kan iedereen meeprofiteren en worden de lasten eerlijk verdeeld? Afgelopen jaar hebben we gezien dat door geopolitieke ontwikkelingen betaalbare warmte ineens niet meer zo vanzelfsprekend is. We willen een warmtesysteem dat betaalbaar is voor alle Brabanders. Dit betekent dat er afwegingen gemaakt moeten worden over de ontwikkeling van collectieve warmtebronnen (denk aan geothermie, aquathermie en restwarmte), de aanleg van warmtenetten en hoe om te gaan met de schaarse ruimte. Een provinciale of bovenlokale bronnenstrategie met een goede verdeling van warmte kan zorgen dat meerdere gemeenten gebruik kunnen maken van beschikbare warmtebronnen en aan kunnen sluiten middels een warmtenet.

De provincie doet dit nu vanuit een stimulerende en faciliterende rol. Wij ondersteunen gemeenten, bevorderen onderlinge afstemming en kennisdeling, en stimuleren gezamenlijke (ontzorgings)aanpakken zoals voor eigenaren van 'klein' maatschappelijk vastgoed. Binnen SP3, een van de samengestelde projecten van de coronaherstelaanpak, stimuleert de provincie met middelen en expertise de samenwerking tussen gemeenten, o.a. op het ontwikkelen van lokale warmtenetten. Een ander voorbeeld is het Sociale Innovatie Energietransitie (SIE 2) programma. Daarin ondersteunen we in samenwerking met Buurkracht 12 gemeenten bij het opstellen en uitvoeren van wijkgerichte aanpakken. Deze gemeenten gaan aan de slag met het maken van wijkuitvoeringsplannen en onderzoeken de kansrijkheid van collectieve warmteprojecten. Tevens heeft de provincie sinds 2019 een [Warmtebronnenregister](#) opgezet, waarin o.a. warmtebronnen en infrastructuur in kaart zijn gebracht. Het Warmtebronnenregister wordt regelmatig geüpdatet.

De Wcw brengt verandering ten aanzien van deze roloppvatting. Er wordt meer van de provincie gevraagd. Zo komen er wettelijke taken richting de provincie, zoals de toetsing van warmtekavels, en wordt er door het Rijk naar onder andere de provincies gekeken voor de realisatie van publieke realisatiekracht. Oftewel een participerende rol bij de ontwikkeling van regionale en/of provinciale warmtebedrijven.

Waar staan wij nu?

Vanuit het Klimaatakkoord hebben gemeenten de regierol gekregen voor de wijkgerichte aanpak. Dit houdt een gefaseerde aanpak in om wijken van het aardgas af te halen. Als regisseur van de warmtetransitie is het aan gemeenten om in afstemming met belangrijke stakeholders, zoals de netbeheerder en de woningcorporaties, per buurt te bepalen of een warmtenet of een andere oplossing het meest passend is.

Tegelijkertijd heeft het Rijk in 2018 bepaald dat nieuwbouw aardgasvrij gebouwd moet worden. Hoewel dit nog niet overal het geval is, zien wij wel een kentering op dit vlak. Er zijn meerdere opties om woningen aardgasvrij te (ver)bouwen. Naast de individuele opties zijn collectieve warmtevoorzieningen een mogelijkheid.

Landelijk is het streven om voor 2030 in de bestaande bouw 500.000 extra aansluitingen op een collectieve warmtevoorziening te realiseren. Op de langere termijn zal, afhankelijk van diverse ontwikkelingen, naar verwachting circa 25 tot 30% van alle woningen op een collectieve warmtevoorziening zijn aangesloten. Dit aandeel lijkt ook reëel voor de provincie Noord-Brabant.

Het grootste warmtenet in Brabant is het Amernet. Dit warmtenet levert circa 2.200.000 GJ warmte aan 51.000 huishoudens en 355 bedrijven in Breda, Tilburg, Oosterhout, Geertruidenberg, Drimmelen en Made. Ook in andere gemeenten, zoals 's-Hertogenbosch, Oss, Goirle, Roosendaal, Helmond, Eindhoven, Bergen op Zoom en Steenbergen zijn collectieve warmtesystemen in gebruik of in ontwikkeling.

In 2021 hebben alle gemeenten een Transitievisie Warmte (TVW) vastgesteld. In de Transitievisies Warmte hebben gemeenten daarvoor de eerste richting bepaald, maar de mate van concreetheid van deze visies loopt erg uiteen, zo constateert de minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening in een recente **brief** aan gemeenten. De constatering is gebaseerd op een nadere analyse van de TVW's door het Planbureau voor de Leefomgeving. De constatering dat de mate van concreetheid van TVW's erg uiteenloopt, geldt ook voor de TVW's in onze provincie en is onderwerp van gesprek binnen de RES-regio's. Energiebesparing staat in de TVW's bij gemeenten hoog op de agenda. Wij onderschrijven dit standpunt. Immers, wat aan energie niet wordt verbruikt, hoeft ook niet te worden opgewekt. Het Rijk ondersteunt gemeenten met de isolatieopgave met het Nationaal Isolatie Programma (NIP). Het streven is om een woningvoorraad van 2,5 miljoen woningen voor 2030 te isoleren op minimaal het niveau van energielabel D.

Na het opstellen van een Transitievisie Warmte gaan gemeenten aan de slag met wijkgerichte aanpakken (ook wel bekend als Wijkuitvoeringplannen), zo is afgesproken in het Klimaatakkoord. De minister roept gemeenten op om voor eind 2023 meer duidelijkheid te geven over in welke wijken deze collectieve aanpakken voor 2030 gaan plaatsvinden en in welke gebieden geen collectieve aanpak is voorzien. Meer helderheid over tijdsplan en strategie is van belang voor de business case van warmtenetten, het voorkomen van netcongestie op het laagspanningsnet en voor het handelingsperspectief van gebouw eigenaren, aldus de minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening in zijn brief.

Ook in regionaal verband krijgt de warmtetransitie de komende jaren meer aandacht, omdat er vanuit het Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie (NPLW) voorzien is in regionale ondersteuning, door de zogenaamde NPLW-gelden. In de praktijk betekent dit voor Brabant dat de RES-regio's vanaf 1 januari 2024 over meer mogelijkheden beschikken (qua capaciteit en financiële middelen) om de voortgang van de warmtetransitie te bevorderen.

Actuele ontwikkelingen

Warmtenetten in publieke handen

Om het draagvlak voor collectieve warmte te vergroten, het vertrouwen in de markt en de bereidheid om te investeren in duurzame collectieve warmte te vergroten, is de Wcw in procedure gebracht. Specifiek wordt met het wetsvoorstel het volgende nagestreefd:

1. Groei van collectieve warmtesystemen door nieuwe spelregels (marktordening);
2. Transparantie in de tariefstelling;
3. Aanscherpen van vereisten voor leveringszekerheid;
4. Zeker stellen van de verduurzaming.

Door middel van een **kamerbrief** heeft de minister voor Klimaat en Energie de Kamer recent geïnformeerd over de voortgang van het wetsvoorstel. Deze wet, zo is de insteek, verplicht op termijn een publiek meerderheidsbelang in een warmtebedrijf. De regionale of lokale situatie bepaalt welke schaal de juiste is voor een warmtebedrijf en het is aan de publieke aandeelhouders om daar keuzes in te maken. Voor het bundelen van expertise, het delen van risico's en opbouwen van voldoende uitvoeringskracht ligt het voor de hand dat veel nieuwe publieke warmtebedrijven op regionale of provinciale schaal zullen ontstaan, zo blijkt uit de kamerbrief.

Recentelijk heeft de Autoriteit Consument en Markt (ACM) de wet getoetst. Op 27 oktober 2023 heeft de ministerraad besloten om de Wcw ter consultatie aan de Raad van State te sturen. Na het advies van de Raad van State kan de procedure voor de formele wetgever starten. De beoogde inwerkingtreding is 1 januari 2025.

We zien naar aanleiding van de Wcw vier hoofdredenen om, samen met gemeenten en andere organisaties, te werken aan een nadere uitwerking van de Energieagenda 2019-2030:

1. We krijgen (wettelijke) taken en hebben ambities

In het bestuursakkoord, 'Samen maken we Brabant', staat de ambitie dat we risicodragend investeren in de ondersteuning van de warmtetransitie conform de nieuwe Wet collectieve warmte, waarbij gebruikgemaakt gaat worden van het huidig financieel instrumentarium. Deze nieuwe wet classificeert collectieve warmtenetten als vitale infrastructuur. Daarbij past een publiek meerderheidsbelang bij collectieve warmtenetten.

2. Ontwikkelingen om ons heen vragen om een nadere uitwerking

Warmte is, als een van de drie energiedragers, een belangrijk onderdeel van de energiemix van de toekomst. In ons Brabants ruimtelijk voorstel zal warmte een essentieel onderdeel worden van dit energiesysteem van de toekomst. De lokale warmtetransitie is een van de grote opgaven waar gemeenten nu voor staan. Deze opgave speelt tegelijk met andere opgaven zoals de woningbouwopgave, de verduurzaming van de mobiliteit en het vergroten van duurzame opwek, zoals met zonnepanelen. Deze verduurzamingsopgave vraagt veel van het lokale elektriciteitsnet; het bestaande elektriciteitsnet is niet ontworpen op de toekomstige vraag. Collectieve warmtenetten kunnen een oplossing zijn **voor netcongestie en tot 50% besparen** op de aanleg van nieuwe elektriciteitsnetten in de wijken.

3. De Energietransitie als complexe opgave kan alleen in samenwerking met medeoverheden en stakeholders

De energietransitie is complex, maar zeker mogelijk met de Brabantse mentaliteit van 'de handen ineenslaan en aanpakken', zo staat in de Energieagenda 2019-2030. De gemeenten zijn aan zet en voeren de regie op de warmtetransitie. Er is tegelijkertijd een overvloed maar ook een gebrek aan kennis. Technische, financiële en organisatorische kennis over warmtenetten en het ontwikkelen van warmtebronnen zit bij de marktpartijen. We hebben de markt 'kei' hard nodig. Als je een van de eerste gemeenten bent die aan de slag gaat met een warmtenet, is er geen kennis en ervaring op gemeentelijk niveau waar je uit kunt putten. Je staat voor een opgave die door gemeenten nog nooit is uitgevoerd. Daarom is het belangrijk om de samenwerking met marktpartijen te blijven zoeken, om samen te leren om verder te komen en slimme keuzes voor de toekomst te maken. We zullen nog meer moeten samenwerken en samen moeten leren om verder te komen en slimme keuzes voor de toekomst te maken.

4. Voor de inrichting van publieke warmtebedrijven wordt naar de provincie gekeken

De Wcw, zo is de insteek, verplicht op termijn een publiek meerderheidsbelang in een warmtebedrijf. De regionale of lokale situatie bepaalt welke schaal de juiste is voor een warmtebedrijf en het is aan de publieke aandeelhouders om daar keuzes in te maken. Voor het bundelen van expertise, het delen van risico's en opbouwen van voldoende uitvoeringskracht ligt het voor de hand dat veel nieuwe publieke warmtebedrijven op regionale of provinciale schaal zullen ontstaan. Er wordt dan ook nadrukkelijk naar de provincie gekeken om hierin een rol te gaan spelen.

Verdelingsvraagstuk

Een belangrijk uitgangspunt in de Energieagenda 2019-2030 is het streven naar energierechtvaardigheid, draagvlak en draagkracht. Het aantal duurzame warmtebronnen is beperkt en maakt gebruik van de bodem, water, zon of restwarmte. Om deze potentie te ontsluiten is warmte-infrastructuur nodig. Dit brengt ook een nieuwe ruimtelijke claim voor Brabant met zich mee. Een voorbeeld hiervan is de besluitvorming rondom bodemenergie.

Ter illustratie:

Vanuit de omgevingsvisie gaat beschermen boven benutten. Gelet op dit uitgangspunt is er een dieptebeperving van kracht. Dit ter bescherming van het grond- en drinkwater. Dit houdt in dat er minder energie vanuit de bodem beschikbaar is, dan de maximale potentie.

Het is de verwachting dat met de komst van de Wcw dergelijke afwegingen vaker gemaakt moeten worden. Het gaat daarmee niet meer enkel om een verdeling naar vraag en aanbod van warmte, maar door de omvang ook om de ruimtelijke inpassing van duurzame warmte.

Tevens is de ambitie om te komen tot een eerlijke verdeling van de beschikbare warmtebronnen met daarbij aandacht voor energierechtvaardigheid. Kan iedereen meeprofiteren van de ontwikkeling van duurzame warmte en worden de lasten eerlijk verdeeld? Tot op heden acteert de provincie op dit vlak vanuit een stimulerende rol. Ons instrumentarium is op dit moment beperkt. Met de komst van de Wcw liggen er ten aanzien van dit aspect kansen en vraagt dit mogelijk om een andere rolinvulling door de provincie.

In de afgelopen maanden hebben we onderzoek laten verrichten naar diverse warmtebronnen met het oog op het in kaart brengen van het potentiële warmte-aanbod dat ontstaat wanneer vraag en aanbod op elkaar afgestemd worden. De scenariostudies hebben zich gericht op geothermie, aquathermie, zonthermie, restwarmte en groen gas als mogelijke bronnen van duurzame warmte in Brabant. Deze onderzoeken zijn uitgevoerd door specialistische

bureaus en hebben inzicht verschaft in de potentie van deze bronnen om te voorzien in de groeiende vraag naar duurzame energie. Dit met als doel om een vergezicht te creëren over wat er in 2050 mogelijk kan zijn ten aanzien van de ontwikkeling van duurzame warmte. Uit de scenariostudies blijkt dat ook na energiebesparing er een aanzienlijke vraag naar warmte in de stedelijke gebieden van Brabant over blijft, wat gezien de diversiteit van deze warmtebronnen de kans biedt om een robuust warmte-systeem op te bouwen. Tegen 2050 kan bijna de helft van de warmtevraag in de provincie Brabant worden ingevuld door deze duurzame bronnen. Dit komt overeen met een jaarlijkse vermindering van het gasverbruik met 1,1 miljard kubieke meter, wat zou leiden tot een CO₂-reductie van ongeveer 2.000 kiloton CO₂ per jaar.

Amernet

Het grootste warmtenet in Brabant is het Amernet. Dit warmtenet levert warmte aan Breda, Tilburg, Oosterhout, Geertruidenberg, Drimmelen en Made. Sinds 2016 wordt gewerkt aan de verduurzaming van het Amernet. In 2018 is de samenwerking geformaliseerd in een samenwerkingsovereenkomst met publieke en private partijen, waaronder de gemeenten, Ennatuurlijk, glastuinbouw en een woningcorporatie. In deze samenwerkingsovereenkomst zijn de volgende vier doelen opgenomen:

1. Verduurzamen centrale warmte-opwek;
2. Ontwikkelen duurzame decentrale warmtebronnen;
3. Optimaliseren van de energie-infrastructuur;
4. Ontwikkelen van participatiemodellen voor burgers c.q. afnemers.

Het streven was om deze doelen voor 2024 te realiseren. De afgelopen jaren zijn er ook daadwerkelijk stappen gezet om deze doelen te behalen. Zo is de Amercentrale grotendeels overgestapt van kolen op biomassa, loopt er een aantal initiatieven voor het realiseren van decentrale warmtebronnen en wordt er met diverse afnemers samengewerkt om de temperatuur in het net te verlagen. Door de veelheid aan partijen en belangen is de voortgang echter minder dan wij hadden gehoopt.

Ennatuurlijk is verantwoordelijk voor het borgen van de warmtelevering en de verduurzaming van de bronnen van het Amernet. Door de contractopzegging van RWE, voor de levering van warmte uit de Amercentrale aan het warmtenet van Ennatuurlijk, dient een oplossing gevonden te worden voor de periode na 1 januari 2027, zodat de levering ook daarna geborgd blijft. Het tijdspad om het Amernet te verduurzamen is hiermee onder druk komen te staan.

Het rapport van OverMorgen/Arcadis **Toekomst Amernet, beschikbaarheid van bronnen vanaf 2027** geeft aan dat op korte termijn de enige realistische optie, buiten vernieuwing van het contract of het nakomen van het huidige contract met RWE, het ontsluiten van de restwarmte van het bedrijventerrein Moerdijk is. Ennatuurlijk wil voordat zij concrete stappen gaat zetten eerst weten wat de eigendomsverhoudingen gaan zijn en of de warmtebuis alleen voor het huidige warmtenet is of ook voor toekomstige aansluitingen en uitbreidingen.

De warmtelevering wordt (ook na 1 januari 2027) door Ennatuurlijk gegarandeerd. Ennatuurlijk laat dit ook duidelijk op haar [website](#) weten. Prijzen voor de consument zijn door de ACM gemaximaliseerd. De ACM heeft instrumentarium tot haar beschikking om de warmtelevering doorgang te laten vinden. Via een Interbestuurlijke Projectgroep Amernet (crisisteam) waar het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, de Amernet-gemeenten en de provincie aan deelnemen, worden de ontwikkelingen op dit vlak nauwgezet gevolgd. Mocht de warmtelevering in het gedrang komen, dan kan er via deze overlegstructuur snel geschakeld worden.

Los van de problematiek rondom het Amernet constateren wij dat het industrieterrein Moerdijk veel industriële restwarmte van hoge temperatuur heeft. Deze warmte gaat nu structureel verloren. Vanuit dat perspectief is een warmtebuis vanaf het industrieterrein geen spijmaatregel. Het is de verwachting dat de restwarmte ten goede kan komen aan de verduurzaming van de gebouwde omgeving.

Op langere termijn zijn met name de ontwikkelingen rondom geothermie in de Amernetregio hoopgevend. Zo lijkt de ontwikkeling van een geothermiebron bij Plukmade (gemeente Drimmelen) gestalte te krijgen en wordt er ook naar geothermie gekeken in de gemeente Moerdijk. Ook een innovatie als **warmte uit ijzer** krijgt de kans om te laten zien of dat een duurzaam alternatief kan zijn voor de verduurzaming van het Amernet.

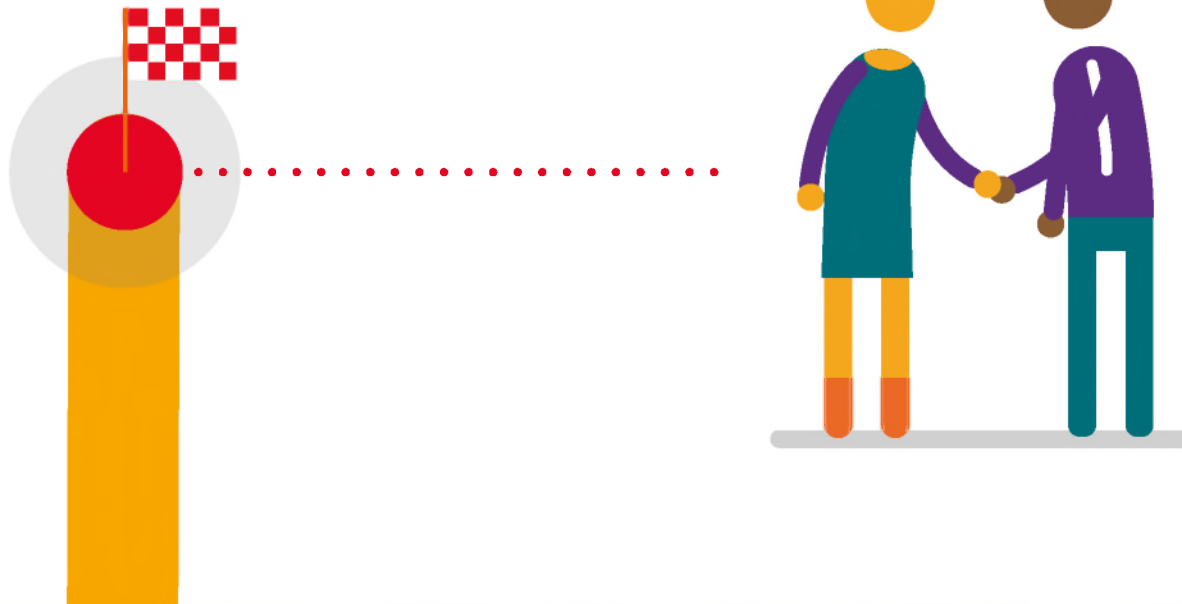
Met ontwikkelingen als geothermie en innovaties is het mogelijk om op langere termijn het Amernet te verduurzamen en kan er zelfs sprake zijn van groei mits de basislast voor het huidige Amernet ook op korte termijn kan worden gegarandeerd. Vooralsnog geeft Ennatuurlijk het signaal af dat ook de korte termijn de warmtelevering is gegarandeerd.

Gelet op het maatschappelijk belang van het Amernet, de in procedure zijnde Wcw en de groeipotentie van het Amernet op langere termijn, hebben de gemeenten in de Amernetregio de provincie recentelijk verzocht om het initiatief te nemen voor de realisatie van een warmtebuis vanaf het industrieterrein Moerdijk. In navolging van de brief van de gemeenten uit de Amernet regio heeft ook Ennatuurlijk om een grotere regierol van de provincie gevraagd. Of de provincie die rol op zich kan en wil nemen, zal tijdens de warmtedialogen gaan blijken.

Resumé

De geschetste ontwikkelingen in de warmtetransitie vragen om een nadere uitwerking van provinciaal beleid, in het bijzonder van onze Energieagenda 2019-2030.

Vooruitlopend op de Wet collectieve warmte, waarin ingezet wordt op het versterken van de publieke realisatiekracht om de landelijke ambities voor 2030 en 2050 in de bestaande bouw te kunnen halen, is ook de provincie aan zet om keuzes te maken op passende schaal van samenwerking met gemeenten en andere stakeholders in de regio en/of provincie. Daarom starten wij in 2024 met de warmtedialogen: een Brabantbrede consultatie, inclusief impactanalyse van de gevolgen van de Wcw, publieke realisatiekracht en de verkenning naar een publiek warmtebedrijf voor Brabant.

Hoe gaan we het doen?

We stappen op een rijdende trein. Met de Energieagenda 2019-2030 en met de uitvoeringsagenda's Energie ligt er al een fundament voor verdere samenwerking. We beginnen niet opnieuw, maar bouwen hierop voort. De huidige ontwikkelingen vragen om een impactanalyse om te zien welke aanpassingen en nadere uitwerkingen hierop nodig zijn.

De eerste stap is om tot een impactanalyse te komen. Dit doen wij door middel van de warmtedialogen. De warmtedialogen zijn gesprekken met onder andere alle Brabantse gemeenten, waterschappen, RES-regio's, netbeheerders Enexis en Gasunie, leveranciers van warmte, bestaande warmtebedrijven, het Traais Energie Collectief en investeerders zoals de BNG en de BOM. Ook worden de ontwikkelingen bij het Amernet en de geothermieontwikkeling bij Plukmade bij de warmtedialogen betrokken.

In de afgelopen maanden heeft vooruitlopend op de warmtedialogen een eerste verkenning plaatsgevonden middels een ambtelijke gespreksronde met gemeenten, netbeheerders en warmtebedrijven. Hieruit kwam naar voren dat de provincie in ieder geval een rol van betekenis kan vervullen door de oprichting van en deelname aan een publiek warmtebedrijf dat zich richt op de ontwikkeling van nieuwe warmtenetten in de bestaande gebouwde omgeving, omdat juist voor deze netten het bundelen van expertise en het spreiden van risico's relevant is. In het rapport "Verkenning publieke rol warmtenetten Noord-Brabant", dat als bijlage is toegevoegd, wordt inzicht gegeven in de eerste verkenningen.

De eerste verkenning is uitgevoerd onder een beperkt aantal belanghebbenden. Met de warmtedialogen willen wij als vervolg hierop een Brabantbrede

consultatie organiseren. Doel hiervan is om niet enkel met de koplopers te spreken, maar ook om de andere medeoverheden te horen en hun inbreng mee te nemen in de uitwerking rondom de verdeling van duurzame warmte en hun toekomstperspectief in kaart te brengen ten aanzien van een publiek warmtebedrijf.

Tegelijkertijd gaan wij met die gemeenten in gesprek die al een bestaand warmtenet hebben of aan het ontwikkelen zijn. Wij gaan met hen de diepte in over de publieke realisatiekracht en welke rol zij kunnen innemen bij een publiek warmtebedrijf. Tot slot spreken wij met de netbeheerders, landelijke partijen en financiële organisaties om ons een beeld te vormen van de haalbaarheid van een publiek warmtebedrijf.

Het is de ambitie om al deze gesprekken voor het zomerreces van 2024 af te ronden en Provinciale Staten dan daarover te informeren met een doorkijk naar het vervolg.

Geen belemmering van lopende initiatieven, iedereen moet door kunnen!

De warmtetransitie is continu in beweging. Het is van groot belang dat de warmtedialogen geen belemmering vormen voor alle gemeenten die al actief bezig zijn met de eigen verkenning naar hun rol bij warmtenetten of reeds bezig zijn met de oprichting van een eigen warmtebedrijf. Ondanks de gemeenschappelijke warmteopgave van de gemeenten zijn er verschillen in gewenste aanpak, voorkeuren en stadia van ontwikkeling. Tijdens het proces vraagt dit om een zorgvuldige aanpak die enerzijds recht doet aan deze verschillen maar anderzijds ook voldoende besluitvaardig is en voortgang boekt. We houden oog voor maatwerk, maar kijken wel met een provinciale bril naar de opgaven.

Samenhang met andere beleidsvelden en lopende trajecten

Landelijke wetgeving en financiële instrumenten voor de warmtetransitie

Het Rijk en de gemeenten hebben als gezamenlijk streven dat alle gemeenten voortvarend door kunnen gaan met de warmtetransitie. Daarvoor zijn randvoorwaarden zoals wetgeving, uitvoeringsmiddelen voor gemeenten en betaalbaarheid voor inwoners van groot belang. De nieuwe Wcw, die gaat zorgen voor publiek eigenaarschap is daar een voorbeeld van. Daarnaast heeft het Rijk een financieel instrument ontwikkeld gericht op de verlaging van de onrendabele top binnen de exploitatie van warmtenetten, de zogenaamde Warmtenetten Investeringsubsidie (WIS).

Voor isolatie en individuele warmteopties worden financiële instrumenten als de ISDE, het Nationaal Isolatieprogramma (NIP) en het Warmtefonds ingezet. Deze subsidies helpen bewoners bij het isoleren van hun woningen. Daarnaast gaat de Wet Gemeentelijke Instrumenten Warmtetransitie (Wgiw) in januari 2024 in werking. Deze wet regelt dat een gemeente kan bepalen dat de netbeheerder na een bepaalde datum geen aardgas meer transporteert, indien er een goed en betaalbaar duurzaam alternatief is. Deze wet geeft gemeenten de bevoegdheid om echt regie te voeren over de wijkgerichte aanpak.

Landelijk Waarborgfonds BNG

Het Rijk onderzoekt samen de VNG en de BNG Bank de mogelijkheden voor een landelijk waarborgfonds warmtenetten. Nu de Wcw bepaalt dat bij een warmtebedrijf de meerderheid van de aandeelhouders moet bestaan uit publieke partijen, zijn veel gemeenten aan het nadenken hoe ze verantwoord

kunnen investeren, want voor een warmtenet is veel risicodragend vermogen nodig. Het pleidooi voor een landelijk waarborgfonds staat in een plan dat BNG Bank samen met de VNG heeft gemaakt. Met dit instrument komt er een landelijke organisatie die alle warmtenetprojecten beoordeelt. Een waarborgfonds voor investeringen in warmte-infrastructuur kan bijdragen aan een doelmatige inzet van publieke middelen, lagere kapitaalkosten en daarmee een lager warmtetarief.

Energiewet: opheffen van het groepsverbod en warmteactiviteiten toestaan voor netbeheerders

Om de huidige netbeheerders, zoals Enexis en de Gasunie, een rol te kunnen laten spelen in de exploitatie van warmtebedrijven, is een aanpassing nodig van het groepsverbod in de Energiewet. Het gaat hierbij om het toestaan van het houden van aandelen in of deelneming aan een warmtebedrijf, ook als dat een meerderheidsbelang betreft en het warmtebedrijf daardoor deel uitmaakt van de infrastructuurgroep. Op dit moment mogen netbeheerders alleen infra aanleggen voor gas en elektriciteit, wat een samenwerking met een warmtebedrijf onmogelijk maakt. De voorgestelde wijziging van de Energiewet voorziet daarom in een opheffing van het groepsverbod ten aanzien van de deelneming in warmtebedrijven.

Het energiesysteem van de toekomst: de energievisie van Brabant

We moeten naar een klimaatneutraal energiesysteem in 2050. Dat vereist een afbouw van fossiele bronnen, het ontwikkelen van hernieuwbare energie en de transformatie van de industrie, mobiliteit, gebouwde omgeving en landbouw. Dit zal gepaard gaan met grote systeemveranderingen; aan de basis hiervan staat de energie-infrastructuur van de toekomst. We moeten weg van het denken in losse structuren van gas, elektriciteit en warmte en veel meer integraal gaan denken vanuit het totale energiesysteem. Een systeem waarbij ook ruimte is voor opslag en buffering voor energie, zodat het energiesysteem veel flexibeler wordt. Warmtenetten en buffering van warmte kunnen een oplossing vormen voor de netcongestieproblemen.

In juli 2023 is de Brabantse Energie Systeem studie 2.0 gepubliceerd, een verkenning naar het toekomstige energiesysteem in Brabant en de mogelijke ruimtelijke impact (zie ook: [Toekomstig energiesysteem in Brabant vraagt om ruimte - Provincie Noord-Brabant](#)). Bij deze systeemstudie is, voor zover toen beschikbaar, al zoveel mogelijk gebruikgemaakt van de kennis en inzichten vanuit de voorbereiding van het Nationaal Plan Energiesysteem (NPE) en het Programma Energie Hoofdstructuur (PEH).

In 2024 werkt de provincie verder aan het opstellen van een Energievisie. Deze visie moet op provinciaal niveau meer samenhang gaan brengen tussen het toekomstige energiesysteem en de ruimtelijke ordening. Deze Energievisie is een verdere uitwerking en verdieping van onderwerpen die onder andere in het kader van het Brabants Ruimtelijk Voorstel naar voren gaan komen, maar zal gebruikt worden om verder invulling te geven aan de regierol van de provincie als het gaat om het totale energiesysteem.

Brabants Ruimtelijk Voorstel

Het energiesysteem van de toekomst doet een groot beroep op onze Brabantse ruimte boven en onder de grond. In de Omgevingsvisie hebben we als doel gesteld dat Brabant in 2050 (breed) welvarend, verbonden, klimaatproof en vernieuwend is en daarbij een goede leefomgevingskwaliteit biedt voor alle Brabanders. De ingrijpende transities en opgave van klimaat, energie, mobiliteit, brede welvaart, landbouw, leefomgeving, wonen en (circulaire) economie zetten het Brabant van nu onder druk. We hebben grote ambities en doelen, maar kampen met beperkte ruimte. Ruimtelijk vraagt dit om een nieuwe manier van kijken naar energiebronnen, energie-infrastructuur en de ordenende principes die daaruit voortkomen. Met de komst van de Wcw wordt de ruimtelijke claim op de ondergrond groter door de aanleg van warmtenetten. Ook onderzoekt de provincie momenteel de ruimtelijke impact en haalbaarheid (en daarmee potentie) van de warmtebronnen inclusief de opslagcapaciteit van deze bronnen.

Alle ontwikkelingen met ruimtelijke impact worden in het voorstel samengebracht en in drie ordenende perspectieven geplaatst (Natuur en Landbouw, Ordenende netwerken en Leefbare steden en regio's). De nieuwe ruimtelijke claim is ingebracht bij het ruimtelijk voorstel. Het ruimtelijke voorstel wordt in december 2023 aan het Rijk aangeboden, waarover dan in 2024 gesprekken plaatsvinden tussen de provincie en het Rijk. Deze zullen met name gaan over de knelpunten die nu al aan de horizon verschijnen, zoals de relatie tussen bodem, water en de ontwikkelingen van geothermie.

Binnenstedelijke transformatieopgave en het energiesysteem

Om de leefomgeving en het vestigingsklimaat in Brabant aantrekkelijk te houden, wordt de komende jaren een aantal binnenstedelijke gebieden getransformeerd. De stad wordt leefbaarder, aangenamer, duurzamer, veiliger en groener. Dat gebeurt door te ontwikkelen binnen de al bestaande gebouwde omgeving (inbreiden) en het aanbrengen van nieuwe structuren in de stad. Tot 2030 moeten er in heel Brabant jaarlijks 12.000 woningen worden gebouwd om iedereen te kunnen voorzien van een woning. De provincie doet dit vanuit de provinciale Bestuursopdracht 'Terugdringen woningtekort en leegstand en participeren in transformatie'. De provincie is op 12 plekken bezig. [Eindhoven KnoopXL](#) is een voorbeeld van zo'n transformatieopgave. Door het verdwijnen van oude functies in het gebied komt er ruimte voor nieuwe mogelijkheden en ambities op het gebied van duurzame vormen van energie, onder andere door het aanleggen van nieuwe warmtenetten gevoed door duurzame warmtebronnen.

In ['t Zoet](#) in Breda worden komende 30 jaar naast ruim 100.000 m² utiliteitsbouw ook 2.500 tot 4.000 woningen gerealiseerd, alles volledig op duurzame warmte en elektriciteit aangesloten. In dit gebied hebben gemeente en provincie volledige eigendom van het terrein en dus ook regie over o.a. het warmtevraagstuk. Ook hier worden al verkennende onderzoeken verricht, zoals naar de potentie van riothermie.

Routekaart warmtedialogen

In 2024 voert de provincie Noord-Brabant een verkenning uit naar een publiek warmtebedrijf en de verdeling van duurzame warmte in de provincie.

De transitie gaat door

Er zijn al meerdere warmtenetten in Brabant. Ook worden er nieuwe warmtenetten ontwikkeld. Deze initiatieven gaan tijdens de warmtedialogen gewoon door.

januari '24

Start ambtelijke gesprekken

An illustration of two stylized human figures, one in a blue suit and one in a purple suit, shaking hands. A red and white checkered flag is positioned above the start of the path.

februari '24

Bestuurlijke kick-off
Start bestuurlijke gesprekken

An illustration of two stylized human figures sitting at a table, representing a meeting or discussion.

Voor zomervakantie

Voortgangsnotitie naar PS

An illustration of two stylized human figures, one in a blue suit and one in a purple suit, talking to each other.

Na zomer

Analyse, en besluitvorming voorbereiden voor PS

An illustration of a stylized human figure in a blue suit pointing at a presentation board with a map on it.

januari '25

Inwerkingtreding Wcw

An illustration of a stylized human figure in a red suit holding a calendar and a red and white checkered flag.

Begrippenlijst

Wcw: wet collectieve warmte

Wgiw: wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie

WIS: warmtenetten investeringssubsidie

BNG: Bank Nederlandse Gemeenten

BOM: De Brabantse Ontwikkelings Maatschappij

ISDE: Investeringsubsidie duurzame energie en energiebesparing.

NIP: Het Nationaal Isolatieprogramma

NPLW: Nationaal Programma Lokale Warmte.

RES: Regionale Energiestrategie

TVW: Transitievisie Warmte